

Avui el mot és encara més o menys viu en el català de pertot, però conserva més vivacitat en terres valencianes, balears i occidentals que en el català central. En una satírica glosa mallorquina: «jo hi vénc perquè m'has cridat, / no és que hi volgués venir: / jo quedaria fadrí / si havia de consentir / adins camueva tenir / un *bolic* tan malforjat», sarcasme aplicat al cos d'una dona (Moll, *Amoroses*, 102), i veg. el passatge que citaré de Mn. Alcover, s. v. *nespla* (comentat per Moll, *Hom. a E. Serra Ràfols*, 44).

En mall. sentim pertot frases com *són uns bolics grossos com es puny* (Campanet, 1964), *un mocador de bolic a la cintura* (Estellencs, 1963). Amb recurrent freqüència es parla allà i en terres valencianes (les del Migjorn almenys) de un *bolic de cases* per a un 'redol o grup d'edificis aglomerats' (dins un terme, a manera de veïnat, etc.): *Sa Sangonera* és un *bolic de cases* en terme de Felanitx, «*Can Sentes* és una barriada: un *bolic de cases*» (ibid.), i això mateix anoto a Campos (1963) i a diversos municipis de la zona alacantina: «El Prao, l'Altet, són *bolics* de cases del terme del Pinós de Mondòver», etc. (1960) (cf. la cita de *Canyissaes*, s. v. *cedre*). El mot és menys viu a Menorca, però no a Eivissa: «havien arrabassat tots quants *caramellos de bruixa* hi havia per allí, i n'havien fet un *bolic* amb sa camia» (Castelló, *Rondaies Eiv.*, 38).

Altament també és ben viu en el valencià central; el torrentí Lamarca (1839) ja recollia «*bolic*: rebujo», i el lliurà Escrig (1851) hi afegia «*bolich desordenat d'alguna cosa*; *bolich* envoltorio; *bolich de cabells qu'arranca la pinta*, *bolich d'arraïls dels arbres*».

Sembla que és des del català que el mot va passar a l'alt-aragonès, on ja el trobem (grafiat *bollich*) en un inventari del S. xv (cf. *BHisp.* LVII, 450), i el sento a Ansó parlant d'un cabdell de fil: «un *bolico* para poné-lle el copo a la rucca» (1966). És ben clar que de *bolic* és derivat *embolicar*, d'ús encara més general pertot, de data a penes menys antiga i que des del català s'ha transmès a diversos llenguatges veïns. Seria perdre el temps entretenir-se a demostrar que *embolicar* és derivat de *bolic* i no *bolic de embolicar*, car en morfologia és evident. Però aquest derivat tan usual i conspicu és també important històricament, per tal com prova que el sufix o terminació del mot tingué en l'origen la forma -ÏCCO- i no pas -ÏCO-, premissa important de la indagació etimològica.

Pel que fa a aquesta hi ha el gran fet que l'àrea del mot és estrictament catalana: no s'estén ni s'ha estès mai ni a les llengües i dialectes romànics més afins, ni a Ponent ni al Nord ni a Llevant (car és ben segur que *embolicar* no és autòcton enlloc més que entre nosaltres):¹ *bolic* no existeix ni en els parlars occitans limítrofs ni ha estat mai usat en aquesta llengua; un i altre mot són estranys al bearnès, a tot el gascó, al tolosà, al provençal, etc. Totes les aparences són que *bolic* és un derivat de *BOLA*. Així vaig dir-ho ja, en termes molt concisos, en el DCEC (I, 482b39).

I en efecte és una idea ben natural des del punt

de vista semàntic, el sufix -ic és ben vivaç en català, i encara que generalment diminutiu, de vegades no é estrictament aquest caràcter (cf. *BONIC*, *xerric*, *fallica*, *cavic*, *barrica*, cast. *añicos*, *borrico*, *meñique*). Ni es pot dir que un sentit diminutiu desentoni en aquest cas, com sigui que un *bolic* és força més petit que una *bala* de mercaderia o que certes *boles*: que un derivat més o menys diminutiu o intensiu sigui masculí quan el primitiu és femení, res de més corrent: *portell* al costat de *porta*, *casuc* i *casa*, *mosquit* i *mosca*, *finestró* i *finestra*, *violí* i *viola*, *sabató* i *sabata* al costat de *sabata*; *garric*, *boic* i *matoll* al costat de *garriga*, *boïga*, *mata*.

És veritat, però, també, que el sentit de *bolic* i el de *bola* pertanyen bàsicament a compartiments ideològics distints; que el sufix -ic ha estat sempre de productivitat mediocre i la zona Girona-Vic-Rosselló, on en té més, i el to de llengua popular i afectiu a què pertany, no van gaire d'acord amb els propis de *bolic*. Per damunt de tot reconeguem que *BOLA*, encara que sigui absurd titllar-lo de castellanisme, o de mot foraster en general, no pertany als estrats més antics del lèxic català, i no apareix en la documentació fins molt més tard que *bolic* (i *embolicar*); però justament les Balears, on sempre s'ha dit *bolla*, són precisament una de les regions catalanes on *bolic* mostra des d'antic la vitalitat màxima. Cap d'aquestes raons no és decisiva, alguna es podria desvirtuar fàcilment, però entre totes constitueixen una forta i sòlida objecció contra aquesta etimologia de *bolic* i *embolicar*.

D'altra banda pretendre que *embolicar* pugui tantomateix venir del ll. *VOLVERE* o *INVOLVERE* (o del romànic **VOLVICARE* > *BOLCAR*) és fer ostentació d'un trist menyspreu de la fonètica històrica catalana i de tota la ciència romanística; fins i tot si consentíssim a prescindir del fet evident que *embolicar* és un mer derivat de *bolic*. Però llavors, si no hi ha etimologia a la vista més que la derivació de *bola*, i aquesta es presta a objeccions ben serioses, ens caldrà reconèixer que encara ignorem moltes coses i resignar-nos-hi.

Un passatge de Jaume Roig, *Spill*, suggereix una idea: quan aquest irònic metge parla de nou porcells que nasqueren units, afegeix ponderador: «setanta, una [scil. *una dona*], / fills animats, / tots figurats: / cos ab melich, / en un *bolich* / los avortà; / e los contà / jutge comú, / de hu en hu!» (v. 8810). Sembla jugar ací la idea dels germans siamesos units pel llombrícol, o *melic*; si bé és clar que dóna a entendre un fet teratològic més voluminós, una gran massa d'embrions petits i numerosíssims, on s'arribava a distingir, en cada un, alguna cosa d'humà, potser cara i melic. Si pensem que ja des de l'Edat Mitjana *bolic* apareix més que enlloc a les Balears i al País Valencià, que avui és en aquelles terres la seva zona de vitalitat màxima, i que l'absència radical del mot en llengua d'oc ja faria sospitar una procedència mossàrab, hi hauria versemblança geogràfica a suposar que el mot nasqués com a mossarabisme provinent de *UMBİLĪCUS*.